

27. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства у справах, в яких заявлено вимоги про відшкодування збитків: Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 14 січня 2014 р. № 01-06/20/20143. *Вісник господарського судочинства*. 2014. № 2. Ст. 14.

28. Рішення господарського суду Житомирської області від 5 березня 2019 р. у справі № 906/452/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80365282>

29. Рішення господарського суду м. Києва від 28 травня 2019 р. у справі № 910/4238/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82006406>

30. *Господарський процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент. (четверте видання, із змінами і допов. станом на 1 серпня 2014 р.)* / В. Е.Беляневич. Київ: Юстініан, 2014. 1304 с.

DOI 10.31558/2518-7953.2019.2.13

УДК 346.9:347.233

Ю. О. Серебрякова,
доцент кафедри господарського права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Ключові слова: захист, право власності, господарське судочинство, суб'єкти господарювання, правовстановлюючі документи, спір про право, позовне провадження, окреме провадження, господарський суд.

Захист права власності суб'єктів господарювання є одним із найважливіших завдань господарського судочинства, адже власність є основою здійснення господарської діяльності. Водночас нині існують серйозні перепони щодо захисту цього права у господарському судочинстві. Зокрема поширеною є судова практика відмови у задоволенні позовів про визнання права власності у разі втрати правовстановлюючих документів, визнання права власності на безхазяйну річ, на об'єкт самочинного будівництва, за набувальною давністю з підстави відсутності спору про право.

Правову основу захисту права власності суб'єктів господарювання складають положення Господарського кодексу України, Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) [1] та Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [2], однак відповідні положення не враховують специфіку вищевказаних категорій справ. Чинним законодавством передбачена тільки позовна форма розгляду справ у господарському судочинстві, що унеможливує захист права власності суб'єктів господарювання у зазначених вище випадках.

Теоретичні та практичні питання розгляду справ про захист права власності становлять предмет наукового дослідження переважно представників науки цивільного права – О. Б. Гнатів, І. О. Дзери, В. Литовченко, В. В. Холод та інших. Окремі аспекти захисту права власності у сфері господарювання досліджувалися в роботах М. В. Амелеченко та О. А. Беляневич, але розгляд господарськими судами України справ про визнання права власності у разі втрати правовстановлюючих документів, визнання права власності на безхазяйну річ, на об'єкт самочинного будівництва за набувальною давністю залишається малодослідженим у сучасній вітчизняній доктрині.

Зазначене свідчить про актуальність порушеного питання та доцільність його дослідження для обґрунтування пропозицій щодо захисту права власності у господарському судочинстві.

Захист права власності у господарському судочинстві здійснюється в рамках юрисдикційної форми захисту прав суб'єктів господарювання, яка полягає у реалізації господарським судом своїх процесуальних повноважень для відновлення (визнання) порушеного (оспорюваного) права власності суб'єктів господарювання.

Підстави захисту права власності у господарському судочинстві можна поділити на фактичні та формальні.

Фактичними підставами захисту права власності у господарському судочинстві є порушення або оспорювання (невизнання) права власності суб'єкта господарювання на майно, тобто виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відбивається в самостійному балансі такого суб'єкта.

Порушення права власності суб'єкта господарювання на майно пов'язане з позбавленням його носія можливості здійснити, реалізувати своє право повністю або частково, і може мати місце в таких випадках: майно вибуло з володіння власника і знаходиться у неправомірному (незаконному) володінні іншої особи; майно знаходиться у володінні власника, проте треті особи чинять йому перешкоди у користуванні та розпорядженні своїм майном.

Оспорювання (невизнання) права власності суб'єкта господарювання може мати місце у випадках: відсутності належного документального підтвердження існування цього права; наявності сумнівів у достовірності відповідних документів.

Формальною підставою захисту права власності у господарському судочинстві є подання позову до господарського суду. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 20 ГПК України господарські суди розглядають справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно (рухоме та нерухоме, зокрема землю), реєстрації або обліку прав на майно, яке (права на яке) є предметом спору, визнання недійсними актів, що порушують такі права, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та спорів щодо вилучення майна для суспільних

потреб чи з мотивів суспільної необхідності, а також справи у спорах щодо майна, що є предметом забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи-підприємці.

Отже, у цій статті ГПК України наголошується на обов'язковості існування спору про право як передумови подання позову до господарського суду, що є логічним, враховуючи наявність у господарському судочинстві виключно позовного провадження. Водночас у правозастосовній практиці відомі випадки, коли суб'єктам господарювання визнання права власності на майно необхідне для захисту їхніх прав і без наявності спору. Це стосується випадків звернення суб'єктів господарювання до господарського суду з позовами про визнання права власності у разі втрати правовстановлюючих документів, про виділення майна в натурі, у разі наявності наміру набути права власності на об'єкт самочинного будівництва, за набувальною давністю тощо.

Зокрема, ст. 392 ЦК України надає право власнику майна подати до суду позов про визнання його права власності, якщо таке право не визнається (оспорюється) іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який підтверджує його право власності. Отже, цією статтею суб'єктам господарювання надається право подати до суду позов про визнання права власності як у випадку наявності спору щодо права власності, так і у випадку втрати правовстановлюючого документа. Проте, чинна редакція ГПК України прямо вказує на те, що вимоги про визнання права власності розглядаються в позовному провадженні, що наділяє позивача правом звернення до суду з позовом про визнання права власності тільки у разі наявності спору про право. Для доведення суду наявності спору про право є необхідним як визначення відповідача за такими позовами, так і доведення вчинення ним дії щодо невизнання за позивачем права власності на певний об'єкт. Очевидно, що в багатьох випадках це є неможливим. Наприклад, у разі втрати правовстановлюючого документа право власності позивача може ніким не оспорюватися. Свого часу з цього приводу Вищий арбітражний суд України в п. 18 листа «Про деякі приписи законодавства, що регулюють питання, пов'язані зі здійсненням права власності та його захистом» від 31 січня 2001 р. № 01-8/98 зазначив, що органи єдиної системи реєстрації відповідних прав можуть бути відповідачами за позовами про офіційне визнання права власності на об'єкт нерухомого майна, пред'явленими згідно зі ст. 392 ЦК України [3]. Можна припустити, що в таких випадках приводом для звернення до суду з позовом до реєстраційної служби має бути її відмова здійснити певні дії з огляду на відсутність правовстановлюючого документа. Проте, визначення реєстраційної служби відповідачем у таких справах є практично неможливим з огляду на наступну позицію Верховного Суду України: «Реєстраційна служба не має повноважень визнавати право власності, відмова цього органу у здійсненні оформлення права власності на

об'єкти нерухомого майна з підстав ненадання усіх необхідних документів не є оспоренням чи невизнанням права власності; реєстраційні служби в таких випадках не перебувають з позивачем у правовідносинах щодо здійснення ним прав володіння, користування та розпорядження майном, стосовно якого заявлені позовні вимоги про визнання права власності, не оспорюють та не претендують на таке право, тому відсутні підстави для задоволення такого позову» [4]. Як слушно зауважує І. О. Дзера, у цьому разі мова має йти саме про визнання незаконним рішення державного органу про відмову в реєстрації права власності, що підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства [5, с. 114].

На думку О. А. Беяневич, відсутність порушення відповідачем (державним реєстратором) прав позивача, як і відсутність спору щодо відповідного майна, не можуть бути підставами для відмови у задоволенні позову про визнання судом права власності внаслідок втрати правовстановлюючого документа, оскільки якщо в основі оспорювання чи невизнання права власності іншою особою лежить спір про право, то визнання права власності у разі втрати власником документа, який засвідчує його право власності, здійснюється лише за фактом втрати правовстановлюючого документа [6, с. 265]. Погоджуючись з О. А. Беяневич в частині того, що визнання права власності у разі втрати власником документа, який засвідчує його право власності, здійснюється лише за фактом втрати правовстановлюючого документа, варто зауважити, що визначення відповідачем реєстраційної служби з таких позовів не відповідає сутності позову, адже реєстраційні служби дійсно не оспорюють та не претендують на таке право, а тільки відмовляють в його оформленні з підстав ненадання всіх необхідних документів для оформлення такого права.

Пред'явлення таких позовів до органів місцевого самоврядування також є недопустимим, адже зазвичай спір між позивачем та таким органом відсутній, на що вказує усталена судова практика. Наприклад, рішенням господарського суду Львівської області від 29 червня 2017 р. у справі № 914/904/17 за позовом публічного акціонерного товариства «Укрнафта» до Бориславської міської ради про визнання права власності було відмовлено у задоволенні позову з тих підстав, що відповідач жодним чином не оспорював чи не визнавав права власності позивача на спірну земельну ділянку; факт неоспорювання відповідачем прав позивача підтверджується також і тим, що відповідач визнав цей позов [7]. З тих же підстав господарським судом Київської області було відмовлено у задоволенні позову фермерського господарства «Полісся» до Фастівської районної державної адміністрації Київської області та Головного управління Держгеокадастру у Київській області про визнання права власності [8].

Подібні підстави зазначив у своєму рішенні і господарський суд Волинської області. А саме: рішенням від 31 січня 2018 р. у справі № 903/693/17 за позовом

ТОВ «Стардуко» до ТОВ «НПП Каскад», виконавчого комітету Луцької міської ради про визнання права власності на частку об'єкта нерухомості відмовлено у задоволенні позову з тих підстав, що захист права власності шляхом його визнання у судовому порядку можливий за наявності одночасно двох умов: по-перше, підтвердження у судовому порядку своїх прав на майно шляхом подання належних і достатніх доказів, які достеменно підтверджують факт набуття права власності на законних підставах, і, по-друге, вичерпне спростування доводів осіб, які оспорюють або не визнають право власності позивача; тобто, підставою для звернення до суду з позовом про визнання права власності на підставі ст. 392 ЦК України є спір або невизнання існуючого права, а не намір набути вказане право за рішенням суду [9].

Сталою з цього питання є і позиція господарського суду Донецької області, який, зокрема, у рішенні від 25 травня 2018 р. у справі № 905/162/18 за позовом Приватного акціонерного товариства «Дружківське рудоуправління» до Слов'янської міської ради про визнання права власності констатував: «Наявність права на пред'явлення позову не є безумовною підставою для здійснення судового захисту, а є лише однією з необхідних умов реалізації встановленого права. Водночас відповідачем право власності позивача не оспорується. Зокрема, Слов'янська міська рада жодного разу не була присутня на судовому засіданні, відгуку на позовну заяву не надала та у будь-який інший спосіб не заперечила права позивача на спірний об'єкт» [10].

Поодинокими є випадки припинення провадження у справі з цих же підстав – відсутності спору про право [11].

З огляду на наведену судову практику слушною є думка І. О. Дзери, яка наголошує, що відтак виникає ситуація, за якої неможливо залучити до участі у справі відповідача, внаслідок його відсутності [5, с. 115].

На сьогодні одним із варіантів доведення суду наявності спору про право є його штучне створення. Наприклад, обґрунтування наявності спору про право у такий спосіб: «Між співвласниками спірної будівлі велися переговори щодо укладення договору виділу майна в натурі в порядку ст. 364 ч. 3 ЦК України. Проте в результаті цих переговорів сторони не дійшли згоди, оскільки відповідачі по справі відмовляються від нотаріального посвідчення такого договору, оскільки це пов'язано з фінансовими витратами, які не передбачені видатковою частиною підприємства. Отже, останні проти поділу не заперечують, однак від укладення відповідного договору ухиляються, що є підставою для звернення позивача до суду з даним позовом» [12].

Штучне спотворення спорів є невдалим способом вирішення вищевказаної проблеми процесуального законодавства, адже не можна визнати нормальною ситуацію, коли суб'єкти господарювання вимушені спонукати іншого суб'єкта господарювання змодельовати з ним фіктивний спір.

Позов про визнання права власності спрямований на усунення перешкод у здійсненні власником свого права і виключення домагань на належне власнику майно за допомогою підтвердження у судовому порядку факту приналежності йому спірного майна на праві власності; судові рішення про задоволення таких вимог має ґрунтуватися на встановленому судом під час розгляду справи існуючому юридичному факті. Отже, під час задоволення позову про визнання права власності суд лише констатує факт належності позивачу згаданого права на майно, що забезпечує його захист.

У цьому контексті можна погодитися з думкою О. Б. Гнатів, яка пропонує в рамках окремого провадження розглядати справи у передбачених законом випадках, якщо визнання права власності є необхідним як правопідтверджуючий юридичний факт. Поряд з цим вбачається спірною пропозиція дослідниці про те, що справи про визнання права власності у разі втрати власником документа, який засвідчує його право власності, за умови відмови компетентного органу про видачу дубліката втраченого документа потрібно розглядати в рамках позовного провадження [13, с. 107]. Вказане обумовлено тим, що в цій ситуації між сторонами буде існувати спір щодо правомірності відмови нотаріуса чи іншого органу, уповноваженого на видачу правовстановлюючих документів, отже логічним буде подання позову про визнання дії (відмови) незаконною, а не про визнання права власності. Більше того, суб'єкти господарювання навряд чи зацікавлені в ініціюванні судового процесу у разі існування можливості отримати дублікат правовстановлюючого документа, адже отримання дубліката, як правило, є більш оперативним.

Як слушно зазначає С. Я. Фурса, серед основних ознак, які відрізняють окреме провадження від інших видів проваджень і є підставою для об'єднання певних категорій справ у одне провадження, треба назвати такі:

- 1) об'єктом судового захисту є охоронюваний законом інтерес;
- 2) відсутність спору про право суб'єктивне;
- 3) суб'єктами процесуальних правовідносин є заявник та зацікавлена особа;
- 4) процесуальним засобом порушення справ є заява [14, с. 457].

Варто відзначити, що проєктом ГПК України в редакції 2008 р. задля захисту права власності суб'єктів господарювання в таких випадках було передбачено окреме провадження. Зокрема, проєкт містить гл. 27 «Провадження у справах про визнання права та встановлення фактів, що мають юридичне значення», якою передбачено, що суд розглядає справи про: 1) визнання торговельної марки (знака для товарів і послуг) добре відомою; 2) визнання суб'єкта господарської (підприємницької) діяльності власником недобудованого нерухомого майна; 3) визнання права власності за суб'єктом господарської (підприємницької) діяльності на самочинно збудоване ним нерухоме майно; 4) визнання права власності на майно

за суб'єктом господарської (підприємницької) діяльності у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності; 5) встановлення права власності у суб'єкта господарської (підприємницької) діяльності за набувальною давністю на нерухоме майно, транспортні засоби, цінні папери; 6) встановлення інших фактів, що мають юридичне значення у сфері господарської (підприємницької) діяльності, у випадках, передбачених законом. Проведення у таких справах відкривається за заявою про визнання права або про встановлення факту [15].

Отже, в разі відсутності спору щодо факту належності особі на праві власності нерухомого майна, суд має розглядати такі справи не в порядку позовного, а в порядку окремого провадження. Фактичною підставою для захисту права власності в таких випадках логічно визнати відсутність іншого, окрім судового, способу відновлення порушеного права. Наприклад, заява про визнання права власності у разі втрати документа, що засвідчує право власності особи на річ, може бути подана до суду за відсутності можливості одержати у відповідних органах дублікат правовстановлюючого документа.

Продовжуючи дослідження, варто відзначити, що способи захисту права власності у господарському судочинстві, залежно від природи спірних правовідносин, поділяються на речово-правові та зобов'язально-правові.

Речово-правові способи захисту права власності спрямовані на безпосередній захист права власності від третіх осіб, з якими власник на момент порушення права не має зобов'язальних відносин. Зобов'язально-правові способи захисту права власності, як правило, базуються на договорах і спрямовані на опосередкований захист цього права, що порушено внаслідок невиконання певного зобов'язання.

Практичне значення поділу способів захисту права власності на зобов'язально-правові та речово-правові полягає в тому, що за наявності між учасниками спору договірних чи інших зобов'язальних відносин не можна пред'являти речово-правові вимоги на захист своїх прав.

Розглядаючи це питання, С. С. Бандурка конкретизує, що способами захисту права власності підприємства є: 1) речово-правові, а саме: віндикаційний позов, негаторний позов, позов про виключення майна з опису; 2) зобов'язально-правові, зокрема відшкодування збитків, заподіяних невиконанням або неналежним виконанням договору; позови про визнання угоди недійсною; способи захисту прав власників від неправомірного втручання державних органів, визнання незаконним правового акта, що порушує право власності [16, с. 149]. Підтримуючи науковця в частині виділення речово-правових способів захисту прав, важко погодитися з ним щодо визначення зобов'язально-правових способів, адже зазначені ним способи не охоплюють випадки спонукання до виконання передбаченого договором обов'язку про повернення майна.

У господарсько-зобов'язальних правовідносинах способи захисту права власності визначаються безпосередньо нормами законодавства, що регламентують

певний вид зобов'язань або договором. Серед таких способів можна виділити: примусове виконання обов'язку в натурі (зобов'язання повернути майно, зобов'язання привести майно у стан, який існував на момент укладення договору оренди тощо); визнання договору недійсним; розірвання договору; відшкодування збитків, які настали внаслідок невиконання чи неналежного виконання договору тощо.

Речово-правові способи захисту права власності спрямовані на захист права власності від безпосереднього неправомірного впливу третіх осіб. У речових правовідносинах можуть мати місце такі способи захисту прав: витребування майна із чужого незаконного володіння (ст. 387 ЦК України); витребування майна від добросовісного набувача (ст. 388 ЦК України); усунення перешкод у здійсненні права користування та розпорядження (ст. 391 ЦК України); визнання права власності (ст. 392 ЦК України); відшкодування шкоди, завданої внаслідок знищення об'єкта власності (ст. 394 ЦК України).

Варто відзначити, що пред'явлення позову про зобов'язання повернути майно, як правило, має місце у випадку невиконання однією зі сторін договору обов'язку щодо повернення речі, яка була надана у володіння за договором оренди, зберігання, схову, застави, перевезення. Водночас у судовій практиці має місце різний підхід до вибору способу захисту права у випадках, коли на момент пред'явлення до суду позову строк дії договору було припинено, а майно не повернуто. Наприклад, господарський суд Львівської області, розглядаючи справу за позовом про витребування майна із незаконного чужого володіння, а саме: приміщення, яке було передано за договором оренди, дійшов висновку про правомірність застосування до цих відносин речово-правового способу захисту прав, оскільки на момент звернення до суду із позовом договір оренди було припинено, і законні підстави для користування відповідачем об'єктом нерухомості відсутні [17]. Водночас у подібній справі господарський суд Запорізької області відмовив у задоволенні позову та мотивував це у такий спосіб: «Предметом позову у даній справі є вимога про витребування майна з чужого незаконного володіння, тобто позивачем заявлено віндикаційний позов, який врегульовано нормами речово-правових відносин, зокрема гл. 29 Цивільного кодексу України. Фактично ж між сторонами у даній справі виник спір, який врегульовано нормами зобов'язальних відносин, оскільки однією з підстав позову у даній справі визначено припинення договору оренди. Отже, позовні вимоги, у визначений спосіб захисту по цій справі, не підлягають задоволенню» [18].

Друга з наведених правових позицій є конструктивною, адже припинення строку договору не припиняє зобов'язання за договором і не звільняє боржника від виконання обов'язку в натурі. Зобов'язання може припинятися з огляду на його виконання належним чином або з інших підстав, які встановлені договором

або законом (ст. 202 ГК України, ст.ст. 599–601, 604–609 ЦК України). При цьому законодавство не закріплює підставою припинення зобов'язання закінчення строку дії договору, яким воно було передбачене. Отже, у випадку захисту права власності з огляду на неповернення власнику майна за договором мають бути застосовані зобов'язально-правові способи захисту прав, навіть за умови припинення строку дії договору на момент звернення до суду із відповідним позовом.

Варто зауважити, що захист права власності у господарському судочинстві може відбуватися за допомогою способів захисту, які не передбачені законодавством, але є ефективними, тобто такими, що відповідають змісту порушеного права, характеру його порушення та наслідкам, спричиненим цим порушенням. Наприклад, в постанові Верховного Суду України від 21.05.2012 р. у справі № 6-20цс11 викладено правовий висновок про те, що законодавчі обмеження матеріально-правових способів захисту прав чи інтересів підлягають застосуванню з дотриманням положень ст.ст. 55, 124 Конституції України та ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до яких кожна особа має право на ефективний засіб правового захисту, не заборонений законом [19]. Як приклад застосування цієї позиції Верховного Суду України господарськими судами у справах про захист права власності можна навести справу № 916/23/17, приймаючи рішення по якій суд дійшов висновку про можливість використання такого способу захисту права, як виселення із об'єкта оренди [20].

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що у випадку припинення строку дії договору на момент звернення до суду із позовними вимогами, які обумовлені таким договором, мають бути застосовані зобов'язально-правові способи захисту права власності.

Також задля забезпечення захисту права власності суб'єктів господарювання у разі втрати правовстановлюючих документів, необхідності виділу майна в натурі зі спільної власності, визнання права власності на безхазяйну річ, на об'єкт самочинного будівництва, за набувальною давністю у господарське судочинство доцільно запровадити окреме провадження.

Для впровадження цих пропозицій доцільно внести відповідні зміни до ст.ст. 12 та 20 ГПК України і розробити норми, які б регулювати порядок розгляду справ окремого провадження, якими доповнити чинний ГПК України.

Висловлені пропозиції спрямовані на усунення процесуальних завад у захисті права власності суб'єктів господарювання.

Процесуальні аспекти розгляду в господарському судочинстві справ про визнання права власності у разі втрати правовстановлюючих документів, визнання права власності на безхазяйну річ, на об'єкт самочинного будівництва, за набувальною давністю в порядку окремого провадження можуть стати предметом подальших наукових досліджень.

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56. (Із змінами).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461. (Із змінами).
3. Про деякі приписи законодавства, що регулюють питання, пов'язані зі здійсненням права власності та його захистом: лист Вищого арбітражного суду України від 31 січня 2001 р. № 01-8/98. *Юридичний вісник України*. 2001. № 12.
4. Постанова Верховного Суду України від 13 лютого 2012 р. у справі № 3-3гс12. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/81b1cba59140111fc2256bf7004f9cd3/d72f84c37dde843cc22579b6003fe9e2?OpenDocument> (дата звернення: 18.03.2019).
5. Дзера І. О. Деякі аспекти розгляду судами справ про визнання права власності у разі втрати правовстановлюючих документів. *Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства*: зб. наук. праць. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7 липня 2017 р.) / за заг. ред. І. О. Ізарової, Р. Ю. Ханік-Посполітак. Київ: ВД Дакор, 2017. С. 111–116.
6. Беляневич О. А. Захист права власності позовом про визнання (на прикладі ст. 392 ЦК України). *Вісник господарського судочинства*. 2012. № 2. С. 263–271.
7. Рішення господарського суду Львівської області від 29 червня 2017 р. у справі № 914/904/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67501857> (дата звернення: 18.03.2019).
8. Рішення господарського суду Київської області від 13 лютого 2018 р. у справі № 911/3823/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72671523> (дата звернення: 18.03.2019).
9. Рішення господарського суду Волинської області від 31 січня 2018 р. у справі № 903/693/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72007055> (дата звернення: 18.03.2019).
10. Рішення господарського суду Донецької області від 25 травня 2018 р. у справі № 905/162/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74719354> (дата звернення: 18.03.2019).
11. Ухвала господарського суду Сумської області від 30 серпня 2010 р. у справі № 3/109-10. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10977451> (дата звернення: 18.03.2019).
12. Рішення господарського суду Донецької області від 20 липня 2013 р. у справі № 2/1369/13. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/26082960> (дата звернення: 18.03.2019).
13. Гнатів О. Б. Захист права власності в цивільному праві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2015. 185 с.
14. Цивільний процес України. Академічний курс: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ: Видавець Фурса С. Я.: КНТ. Київ, 2009. 848 с.
15. Проект Господарського процесуального кодексу України (реєстр. № 2178 від 06.03.2008 р.). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=31920 (дата звернення: 18.03.2019).
16. Бандурка С. С. Способи захисту права власності підприємства. *Наше право* № 1. 2016. С. 146–149.
17. Рішення господарського суду Львівської області від 04 січня 2017 р. у справі № 914/2669/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63944771> (дата звернення: 18.03.2019).
18. Рішення господарського суду Запорізької області від 12 січня 2015 р. у справі № 908/695/14. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42383799> (дата звернення: 18.03.2019).
19. Постанова Верховного Суду України від 21 травня 2012 р. у справі № 6-20цс11 URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/81b1cba59140111f287498-986d3/d72f84c37dde843cc22579b6003fe9e2> (дата звернення: 18.03.2019).
20. Рішення Господарського суду Одеської області від 22 травня 2017 р. у справі № 916/23/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66801419> (дата звернення: 18.03.2019).